

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 810)

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile Kahramanmaraş Milletvekili Mustafa Kamalak'ın, 1.3.1926 Tarih ve 765 Sayılı Türk Ceza Kanununun 312 nci Maddesinin Son Fıkrasına Bir Cümle Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Amasya Milletvekili Ahmet İyimaya'nın, Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (1/946, 2/192, 2/439)

T.C.

Başbakanlık

15.1.2002

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.KKG.0.10/101-383/251

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 22.11.2001 tarihinde kararlaştırılan "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Bülent Ecevit

Başbakan

GENEL GEREKÇE

Çağdaş demokrasiler, temel hak ve hürriyetleri sağlamayı hedef alan çoğulcu, katılımcı, düşünceye dayanan ve hoşgörü ortamında gelişen sistemlerdir. Çağımızda insan hakları ve temel hürriyetlerin tanınması, evrensel bir ilgi konusu olmakla kalmamış; bunların güvence altına alınarak aykırı uygulamalardan korunması ve daha ileri düzeyde gerçekleştirilmesi amacıyla bazı uluslararası kuruluşlar oluşturulmuş ve bu kuruluşlar bünyesinde çeşitli uluslararası belgeler kabul edilmiştir. Bu kuruluşların başında, hemen tüm dünya ülkelerini kapsayan Birleşmiş Milletler Teşkilâtı ile demokratik Avrupa ülkelerinin siyasal birliği olan Avrupa Konseyinin geldiği bilinmektedir. Konuyla ilgili uluslararası belgelerden en önemlileri 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme ve eki protokollerdir. Düşünce ve ifade hürriyeti, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 18 ve 19 uncu maddeleri ile kısaca "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi" olarak adlandırılan İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin 10 uncu maddesinde güvence altına alınmıştır.

Temel hak ve hürriyetler, Anayasamızda da ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş bulunmaktadır. Bunlar arasında düşünce ve ifade hürriyetleri, demokratik rejimin gelişmesi bakımından özel bir öneme sahiptir.

Zaman içinde ortaya çıkan ihtiyaçlar ve değişen görüşler, Anayasada değişiklik yapılmasını zorunlu kılmıştır. Demokratikleşme yolunda yeni bir adım olarak Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen 3.10.2001 tarihli ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, 17.10.2001 tarih ve 24556 mükerrer sayılı Resmî Gazetede yayımlanmak suretiyle yürürlüğe girmiştir.

Anayasada 4709 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle, temel hak ve hürriyetlerin özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilmesi öngörülmek suretiyle bu konuda yeni bir sistem benimsenmiştir. Bu değişiklik, temel hak ve hürriyetler, bu arada düşünce ve ifade hürriyeti bakımından bir genişleme sağlamıştır.

Anayasada yapılan değişikliklere uygulama kabiliyeti kazandırılabilmesi, ilgili kanunlarda da değişiklik yapılmasını gerektirmektedir. Bu amaçla hazırlanan Tasarı ile Türk Ceza Kanununun 159 ve 312 nci, Terörle Mücadele Kanununun 7 ve 8 inci maddelerinde yer alan suçların unsurları, ceza müeyyidesi ile güdülen amaçla orantılı olarak yeniden düzenlenmiş; böylece düşünce ve ifade hürriyetinin genişletilmesi sağlanmıştır.

Ayrıca, toplu olarak işlenen suçlar için öngörülen gözaltı süresinin dört güne indirilmesi ve kişinin yakalandığı veya tutuklandığının, yakınlarına derhal bildirilmesi de 4709 sayılı Kanunla getirilen önemli yenilikler arasında yer almaktadır. Bu çerçevede Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununda yer alan gözaltı süreleri Anayasada yapılan değişikliğe uygun olarak yeniden düzenlenmiş; kişinin yakalandığı veya tutuklandığının yakınlarına derhal bildirilmesine yönelik Anayasa ilkesi, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda somutlaştırılmıştır.

Tasarı, yukarıda belirtilen değişikliklerin gerçekleştirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. – Madde ile Türk Ceza Kanununun 159 uncu maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Madde, Türklüğü, Türk Milletini, Türkiye Devletini, Türkiye Büyük Millet Meclisini, Bakanlar Kurulunu, bakanlıkları, adliye veya Devletin askerî veya emniyet ve muhafaza kuvvetlerini veya bunları temsil eden bir kısmını alenen tahkir ve tezyif cürmüne karşı korumayı amaçlamaktadır.

Anayasasının 1 inci maddesinde “Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.”, 3 üncü maddesinde “Türkiye Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.” hükümleri yer almaktadır. Egemenliğini “Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle” kullanan, bu çerçevede yasama ve yargı yetkileri onun adına kullanılan Türk Milleti, Anayasasının 66 ncı maddesindeki anlatımla “Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.” tanımı içindeki bütün insanları kapsayan bir hukukî kavramdır.

Yürürlükteki 159 uncu madde metninde geçen “Hükümet” yerine “Bakanlar Kurulu” deyiminin kullanılma nedeni, Anayasada yürütme gücünün bir parçası olarak Bakanlar Kurulunun kullanılmasıdır. Ayrıca bu organlar Devletin organı olduğundan manevî kişiliği de olmaz. Böylece Anayasa ve hukukî esaslarda uyum sağlanmıştır. Hükümet deyimini kullanılarak hakaret edildiğinde de Bakanlar Kurulunun tahkir edilmiş sayılacağı şüphesizdir. Aynı düşünce ile “adliyenin manevî şahsiyeti” ibaresi yerine “Adliye” kelimesi kullanılmış ve bu suretle adliyenin bir bütün olarak fiilî varlığının korunmak istendiği ifade olunmuştur. “Adliye” terimi, adli, idarî ve askerî yargı kurumlarının bütününe kavramaktadır.

159 uncu maddenin birinci fıkrasında öngörülen “Devletin askerî veya emniyet ve muhafaza kuvvetlerini alenen tahkir ve tezyif” suçunun işlenmiş sayılması için fiilin bu kuvvetlerin tümüne

yönelik olarak işlenmesi gerekmez; fiilin onlardan herhangi birine karşı, örneğin sadece Kara, Deniz veya Hava Kuvvetlerinden birine ya da polis veya jandarmaya karşı işlenmesi de yeterlidir. Bu hususun belirtilmesi amacıyla maddeye “veya bunları temsil eden bir kısmın” ibaresi eklenmiştir.

Suçun maddî unsuru tahkir ve tezyiftir.

Maddenin ikinci fıkrasında yer alan hüküm gereğince örneğin iktidarın tahkir ve tezyifi hâlinde bunun Bakanlar Kuruluna yönelik bulunduğu hususunda tereddüt edilmeyecek işaret ve alâmetler varsa, tahkir ve tezyifin Hükümete yönelik olduğu kabul edilecektir.

Üçüncü fıkrada kanunlara veya Türkiye Büyük Millet Meclisi kararlarına alenen sövülmesi, yani küfredilmesi cezalandırılmıştır.

Dördüncü fıkrada suç bakımından gerek kişi ve gerek yer itibarıyla bir ağırlaştırıcı neden kabul edilmiştir.

Madde 2. – Madde ile Türk Ceza Kanununun 312 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Tasarının bu maddesi ile, 312 nci maddedeki suçun unsurları daha belirgin hale getirilerek, toplumsal savunmanın sağlanmasının yanında ifade özgürlüğünün güçlendirilmesi de amaçlanmaktadır.

Madde, nitelikleri itibarıyla birbirine çok yakın dört ayrı cürme yer vermiş bulunmaktadır.

1. Bir cürmün övülmesi veya iyi görüldüğünün söylenmesi,
2. Kişilerin kanuna uymamaya tahrik edilmeleri,
3. İnsanların sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığına dayanarak birbirine karşı kamu düzenini bozma olasılığını ortaya çıkaracak bir şekilde düşmanlığa veya kin beslemeye tahrik edilmeleri,
4. Halkın bir kısmının aşağılayıcı ve insan onurunu zedeleyecek biçimde tahrik edilmesi.

Birinci suçun oluşması için, failin işlenmiş bir cürmü övmesi veya bunu iyi gördüğünü söylemesi gereklidir. İşlenmemiş olan cürümlerin mücerret övülmesi veya iyi görüldüğünün söylenmesi ise, duruma göre ya kanuna uymamaya tahrik suçunu veya 311 inci maddede yer alan suç işlemeye tahrik cürmünü ortaya çıkarır.

Maddede yer alan ikinci suç bakımından “Kanun” sözcüğüne her türlü düzenlemeler girmektedir. Böylece tüzük ve yönetmeliklere, yönetim gücünün düzenleme yetkisi çerçevesinde çıkardığı bütün diğer işlemlere uymamaya tahrik halleri de suçu meydana getirir. Madde, kişilerin kanunlara uymamaya tahrik edilmeleri bakımından yapılacak hareketleri teker teker belirleyip göstermemiştir. O halde maddî unsurun değişik şekillerde gerçekleşebileceği meydandadır.

İşlenmiş olan bir suçun failini veya kanuna uymayan kişiliğini sırf bu fiilleri işlemiş bulunması nedeniyle övme halinde de, aynı suçun yani suçu övmenin oluşmuş bulunacağını kabul etmek gerekir. Zira bu hallerde fail, kişi marifetiyle fiili övme veya iyi görme beyanında bulunmuş olmaktadır.

Her iki suçun oluşabilmesi için maddî unsurların alenen icrası gerekmektedir.

Yukarıda (3) numara altında tanımlanan fiil, yani “sosyal sınıf, ırk, din, mezhep ve bölge farklılığına dayanarak insanları birbirine karşı kamu düzenini bozma olasılığını ortaya çıkaracak bir şekilde düşmanlığa veya kin beslemeye, alenen tahrik”, aslında bir tehlike suçudur.

Tehlike suçları, ifade özgürlüğünün kullanılması bakımından etrafında duraksamalara, yanlış anlaşılmalara elverişli bir alan yaratırlar. Bu bakımdan demokratik hukuk düzenlerinde, tehlike suçu yaratmaktan olabildiğince sakınılır; ancak, teknolojinin insan yaşamına bu derecede egemen olduğu bir dönemde bireyler, tehlikelerle çevrilmiş olarak yaşadıkları için tehlike suçlarına yer vermek zorunlu olmaktadır.

Maddeyle düzenlenen suç yönünden ise durum şöyledir : Çağdaş uygar toplum çoğulcudur. Bunun anlamı, toplumun, değişik din, mezhep, ırk, sosyal sınıf, bölge farklılığı, siyasi görüşler, idealler, toplum insanlarına hizmet bakımından farklı yollar, metotlar, değişik zihniyetler taşıyan insanlardan oluştuğudur. Böyle bir toplum yapısında demokratik ilke, farklılıklar içerisinde bütünleşmeyi sürdürerek birlikte, barış içerisinde yaşamayı zorunlu kılar; sosyal yapıyı oluşturan yapısal unsurlar birbirleriyle ahenkli bir bütün oluşturmakta devam etmelidir. Bütünleşme derecesi ne derecede yüksek olursa, demokratik özgürlükler de toplumda aynı oranda geniş olarak kullanılabilir. Bütünleşmenin temel koşullarının başında, değişik yapıdaki insanların, değişik fikir, kanaat ve inançları tam bir hoşgörü ile karşılamayı benimsemeleri, bu tutumu içlerine geçirmiş bulunmaları gerekmektedir. O halde kişilerin, maddenin saydığı farklılıkları esas alarak düşmanlığa, kin beslemeye alenen tahrik edilmelerinin ortaya çıkaracağı tehlikeye karşı hukuk sisteminin savunma araçları getirmesi gerekli ve zorunludur. Hele toplum yapısı, geniş bir mozaik biçiminde olan ülkeler yönünden bu zorunluluk daha da önemlidir.

Ancak temel sorun, bu zorunluluğu, eleştiri olanağını, ifade özgürlüğünü, siyasi propaganda yapmak hakkını zedelemeyen karşılayabilmektir.

Bu bakımdan çağdaş demokratik ceza hukuku şu yolu veya stratejiyi uygulamaktadır : Soyut (mücerret) tehlikeyi değil, somut tehlikeyi suç haline getirmek, somut tehlike suçlarını kabul etmek ve değişik maksatlarla yapılan açıklamaları, gerçek unsurları itibarıyla belirlenmiş bir tehlikeyi ortaya çıkarmaları halinde cezalandırmak, yani zorunluluk hallerinde tahriki cezalandırmak için bunun somut bir tehlikeye meydan verecek nitelikte olup olmadığına bakmak. Bu yaklaşım, -Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesinin geliştirdiği bir ölçü ile- "açık ve mevcut tehlike" (clear and present danger) kavramına da uygundur.

Bu amaca, tehlike suçlarına ait kanun metinlerini uygulamada yorumlamakla görevli bulunan yüksek yargı organlarının karar ve içtihatları ile, yani bu yüksek kurumların tehlike suçunun oluşmasını, kanun metinlerini somut bir tehlikenin meydana çıkarması olasılığını esas alarak yorumlamaları suretiyle ulaşılabileceği gibi, kanun metinlerinde somut tehlikeyi belirleyen sözcük ve kavramlara yer vererek de hedefe ulaştırarak çözümler gerçekleştirilebilir; böylece toplumsal korunma ve özgürlükler aynı zamanda sağlanıp korunmuş olabilirler.

Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu hususta belirttikleri ve saptadıkları, artık hukukçularca bilinen ölçütler, içtihatlarla toplumsal tehlikeyi önleme ve eleştiri, ifade, siyasi propaganda hürriyetlerini aynı zamanda sağlama amacına ulaşmanın sağlam ilke, çare ve uygulamaları olarak değerlendirilmektedir.

Bazı ülkeler ise, yukarıda açıklandığı üzere, tehlikeyi giderme ve aynı zamanda hürriyetleri sağlama stratejisi olarak ikinci yolu yeğleyerek, somut tehlike suçu oluşturulması için kanun metinlerine bu hususta şekil vermeyi, açıklık getirmeyi uygun saymışlardır.

Örneğin Avusturya Ceza Kanununun 283 üncü maddesi şöyledir : "Ülkede bulunan kilise veya din gruplarına veya bir ırka veya bir halka veya halk grubuna karşı, kamu düzenini bozmaya elverişli biçimde alenen düşmanca bir eyleme girişilmesi çağrısını yapan veya bunu tahrik eden kimseye bir yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza verilir.

Yukarıdaki fıkrada açıklanan gruplara karşı alenen kışkırtmada bulunan ve insan onurunu zedeleyecek biçimde söven veya aşağılayan kimseye aynı ceza verilir."

Alman Ceza Kanununun 130 uncu maddesi şöyledir :

"(1) Toplumsal barışı bozmaya elverişli bir şekilde,

1. Halk gruplarını birbirinden nefret etmeye veya halk grupları aleyhine cebir ve şiddet uygulanmasına veya keyfî uygulamalar yapılmasına tahrik edenler veya,

2. Halk gruplarını küçük düşürmek suretiyle insanlık onurunu ihlâl edenler,
Üç aydan beş yıla kadar hapisle cezalandırılır.

(2) Yukarıdaki fiiller yaymı yoluyla işlenirse ceza artırılır.

(3) Nasyonal Sosyalist rejim tarafından işlenmiş fiilleri, toplumsal barışı bozmaya elverişli bir şekilde, alenen veya bir toplantıda onaylayanlara veya yapılan fiilleri yalanlayanlara zorunlu bir eylem gibi gösterenlere beş yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezaya veya para cezasına hükmedilir.”

1881 Fransız Basın Kanununun 24 üncü maddesinin altıncı fıkrası ise şöyledir: “23 üncü maddede yer alan vasıtalarından birisi ile menşeleri veya etnik bir gruba, millete, ırka veya belirli bir dine mensup bulunmamaları nedeniyle, kişiye veya kişiler grubuna karşı ayrımcılık yapılmasına, kine veya şiddete tahrik eden kimseler, bir yıl hapse ve 300 000 frank para cezasına veya bunlardan birisine mahkûm edilirler.” Aynı maddenin yedinci fıkrasında, bu suçtan dolayı mahkûm edilen kişilere ayrıca belirli fer’î cezaların da verileceği belirtilmiştir.

Aynı Kanunun 24 bis maddesinde, yukarıda değinilen Alman Ceza Kanununun 133 üncü maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan hüküm, değişik sözcükler ve ifade biçimiyle tekrarlanmaktadır.

Görüldüğü ki, toplumsal barış ihtiyacı ile eleştiri ve ifade, siyasi propaganda hürriyetlerini bağdaştırmak üzere, 312 nci maddenin ikinci fıkrasında yer alan suça ilişkin hükümlerin benzerleri, yabancı demokratik ülkelerde de yer almaktadır.

Maddenin ikinci fıkrası, yukarıda açıklanan ilke ve strateji doğrultusunda kamu düzenini ve toplumsal bütünlüşmeyi korumak bakımından fiili, somut tehlike suçu haline getirmiştir. Suçun şeması şu suretle belirlenebilir:

1. İnsanlar, birbirlerine karşı düşmanlığa veya kin beslemeye tahrik edileceklerdir.

2. Bu tahrik, bir tür bağımlı hareketle yani insanların sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığına dayanılarak gerçekleştirilecektir, yani düşmanlık veya kin, bu farklılık üzerine dayanmak suretiyle yerleştirilmeye çalışılacaktır.

3. Tahrik yapılırken başvuru eylem, beyan ve ifadeler, kamu düzenini bozma olasılığını ortaya çıkaracak bir şekilde olacaktır. Hareketlerin belirtilen maksada uygun nitelik gösterip göstermediği, fiilin somut bir tehlike suçu olduğu göz önünde bulundurularak hâkim tarafından takdir edilecektir. Elbette bu takdir yapılırken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu konuda sürekli tekrarladığı ölçütleri göz önünde bulundurmak gereklidir.

4. Failde yukarıda belirtilen koşul ve eylemlere yönelik cürüm kastının varlığı saptanacaktır.

Maddenin üçüncü fıkrasında, kendisine özgü özellik taşıyan bir hakaret suçuna yer verilmiştir. Bilindiği üzere, genel olarak hakaret suçunun oluşması için, mağdurun belli veya belirlenmesi olanaklı bulunması gerekir. Ancak yabancı hukuklarda, İngilizcede (group libel) denilen, grupların tahkiri de suç olarak saptanmıştır. Bu maddede, toplumsal barışı korumak amacıyla, bir tür grup tahkiri suçunu düzenlemiş bulunmaktadır. Burada da somut tehlikeye işaret etmek amacıyla hakaretin halkın bir kısmını “aşağılayıcı ve insan onurunu zedeleyecek biçimde olması” koşulu aranacaktır.

Maddenin son fıkrasında, fiillerin 311 inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen araç ve şekillerle işlendiğinde cezaların, bir katı oranında arttırılacağı belirtilmiştir.

Madde 3. – Terörle Mücadele Kanununun 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, aynı maddenin birinci fıkrası uyarınca meydana getirilen örgüt mensuplarına yardım eden veya terör yöntemlerine başvurmaya özendirerek şekilde örgütle ilgili propaganda yapanların fiillerinin cezalandırılması hüküm altına alınmıştır.

Fıkranın eski düzenlemesinde bulunan “örgütle ilgili propaganda yapanlara” ibaresinin başına “terör yöntemlerine başvurmaya özendirecek şekilde” ibaresi eklenmek suretiyle her propagandanın değil, terör yöntemlerine başvurmaya özendirecek propagandaların suç olması öngörülmüştür. Böylece düşünce özgürlüğü sınırları genişletilerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu alanda aradığı kriterlere uygun bir düzenleme getirilmiştir.

Madde 4. – Terörle Mücadele Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklik, maddenin ana unsurları korunarak 8 inci maddedeki genel kasıpla birlikte, “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak amacı”nda somutlaşan özel kasıt, suçun unsuru olarak açıkça belirtilmiştir. 4709 sayılı Kanunla değiştirilen Anayasamızın 13 üncü maddesine uygun olarak, ülke bütünlüğünün korunması amacıyla demokratik bir toplumda zorunlu önlem niteliğinde ve güdülen amaçla orantılı bir düzenleme yapılmıştır. Bu arada 8 inci maddede yer alan propaganda suçunun terör yöntemlerine başvurmayı özendirecek şekilde işlenmesi hali, fiile bağlı ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir. Ayrıca birinci fıkrada yer alan “yazılı ve sözlü propaganda” ibaresi, çağın gereklerine uygun olarak “yazılı, sözlü veya görüntülü propaganda” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 5. – Madde ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 16 ncı maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi madde metninden çıkartılmakta, üçüncü ve dördüncü fıkraları yeniden düzenlenmektedir.

Anılan Kanunun 16 ncı maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinin madde metninden çıkarılması suretiyle, üç veya daha fazla kişinin bir suça iştiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda gözaltına alma süresinin Cumhuriyet savcısının talebi ve hâkim kararı ile yedi güne kadar uzatılması usulü kaldırılmakta ve diğer mahkemelerin görevine giren suçlarda yapılan soruşturmalarla paralellik sağlamak üzere, Anayasanın 19 uncu maddesinde 4709 sayılı Kanunla yapılan değişikliğe uygun olarak dört güne indirilmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik, olağanüstü hâl ilân edilen bölgelerde yakalanan veya tutuklanan kişiler hakkında ikinci fıkradaki sürenin “yedi güne kadar hâkim kararıyla uzatılabileceği” hükme bağlanmaktadır.

Maddenin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklik de Cumhuriyet savcısı tarafından gözaltı süresinin uzatılmasına yazılı olarak emir verilmesinden sonra tutuklunun müdafii ile her zaman görüşebileceği öngörülmektedir.

Madde 6. – Madde ile Anayasanın 19 uncu maddesinde 4709 sayılı Kanunla yapılan değişikliğe paralel olarak, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun “Sanığın tutuklanmasından kimlere haber verileceği”ni düzenleyen 107 nci maddesi yeniden düzenlenmiştir.

Madde ile tutuklamadan ve tutuklamanın uzatılmasına ilişkin her karardan tutuklunun bir yakınına veya belirlediği bir kişiye hâkimin kararıyla gecikmeksizin haber verileceği hükme bağlanmıştır. Ayrıca soruşturmanın amacını tehlikeye düşürmemek kaydıyla, tutuklunun tutuklamayı bir yakınına veya belirlediği bir kişiye bizzat bildirme olanağı da getirilmiştir.

Madde 7. – Madde ile Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 128 inci maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi ile üçüncü fıkrası madde metninden çıkarılmaktadır. Bu değişiklik, üç veya daha fazla kişinin bir suça iştiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda gözaltı süresinin Cumhuriyet savcısının talebi ve sulh hâkiminin kararı ile yedi güne çıkarılması usulü kaldırılarak, toplu olarak işlenen suçlarda gözaltı süresinin uzatılması Cumhuriyet savcısının emri ile olanaklı hâle getirilmektedir. Anayasanın 19 uncu maddesinde 4709 sayılı Kanunla yapılan değişikliğe uygun olarak bu tür suçlarda gözaltı süresinin en çok dört gün olması öngörülmektedir. Böylece Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarına ve Avrupa Konseyine üye devletlerin mevzuatına da uyum sağlanmıştır.

Öte yandan, Anayasanın 19 uncu maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak, yakalamadan ve yakalama süresinin uzatılmasına ilişkin emirden yakalananın bir yakınına veya belirlediği bir kişiye Cumhuriyet savcısının kararıyla gecikmeksizin haber verileceği hükme bağlanmıştır.

Madde 8. – Yürürlük maddesidir.

Madde 9. – Yürütme maddesidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

20. Dönemde vermiş olduğum 2/1196 sıra sayılı 1.3.1926 tarih ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 312 nci Maddesinin Son Fıkrasına Bir Cümle Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifimizin yenilenmesi hususunda gereğini saygılarımla arz ederim.

19.7.1999

Mustafa Kamalak

Kahramanmaraş

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

1.3.1926 Tarih ve 765 Sayılı Türk Ceza Kanununun 312 nci Maddesinin Son Fıkrasına Bir Cümle Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifimiz ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederiz.

3.6.1998

Mustafa Kamalak

Kahramanmaraş

Ali Oğuz
İstanbul
Maliki Ejder Arvas
Van
Fethi Acar
Kastamonu
Ömer Faruk Ekinci
Ankara
Mikâil Korkmaz
Kırıkkale

İsmail Coşar
Çankırı
M. Bedri İncetahtacı
Gaziantep
Prof. Dr. Lâtif Öztekin
Samsun
Feti Görür
Bolu
İsmail Kahraman
İstanbul
Mustafa Yünlüoğlu
Bolu

Yakup Budak
Adana
Aslan Polat
Erzurum
M. Salih Katırcıoğlu
Niğde
Şinasi Yavuz
Erzurum
Musa Uzunkaya
Samsun

GENEL GEREKÇE

Türkiye Cumhuriyeti demokratik bir hukuk devletidir.

Devlet, toplumun ortak ihtiyaçlarını karşılamak, dolayısıyla fertleri daha huzurlu ve mutlu kılmak için vatandaşlar tarafından kurulmuş en yüksek siyasi teşkilâttir. Devletin amacı, vatandaşa hizmet etmek, onun mutluluğunu sağlamak ve onun haklarını korumaktır. Çünkü onun tarafından, onun için kurulmuştur. Bu sebeptir ki gelişmiş ülkelerde “Kutsal Devlet” in yerini “kutsal insan hakları” almıştır. Gerçekten de “kutsal” olan devlet değil, devletin kurucusu olan insanın haklarıdır. Bu hakları güvence altına alan, hukuka saygılı devlete kısaca hukuk devleti denir.

Hukuk devletinde kamu yetkisi kullanan her kişi ve kurum, önceden konulmuş mevzuat hükümlerine uymak zorundadır. Ancak bu “uyma”nın bir anlam ifade edebilmesi için mevzuat hükümlerinin “hukuk”a uygun olması gerekir. Aksi halde devletin eskimiş, köhne, muğlak veya despotik kanunlara uyması bir anlam ifade etmez.

Bizim Ceza Kanunumuzun, bir çok maddesinin hem eskimiş hem de muğlak olduğu, bu yüzden anayurdu olan İtalya'da bile bir çok hükmünün değiştirildiği, Türkiyemizde de Adalet Bakanlığı tarafından yeni bir "Ceza Kanunu Ön Tasarısı" hazırlandığı malumdur. Ancak anılan tasarı 496 maddelik kapsamlı bir çalışmadır. Kanunlaşması çok uzun zaman alacağına benzemektedir. Halbuki Türk Ceza Kanununun 312 nci maddesi, ne kadar çabuk değiştirilirse, yüce milletimizin o kadar lehine olacaktır. Çünkü bu madde muğlak ifadeleri ile keyfi uygulamalara yol açacak nitelikte olup 1991 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından -alkışlarla- kaldırılan 141, 142 ve 163 üncü maddelerin yerini almak eğilimindedir.

Bu eğilim, Türkiye Büyük Millet Meclisinin iradesine açıkça aykırıdır. Bu sebeptendir ki Türk Ceza Kanununun 312 nci maddesinin bir an önce değiştirilebilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisine -Ön Tasarıdan ayrı olarak- çeşitli kanun teklifleri sunulmuştur.

Gerek ön tasarı gerekse kanun teklifleri 312 nci maddenin ivedilikle değiştirilmesi gerektiğini açık ve kesin olarak ortaya koymaktadır. Görebildiğimiz kadarıyla yüce milletimizin beklentisi de bu yöndedir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. - Bu madde ile Türk Ceza Kanununun 312 nci maddesine açıklık getirilmekte, böylece ceza hukukunun temel prensiplerinden olan "şüpheli sanık lehinedir" kuralı gereğince şüpheli hallerde sanığın -hiç değilse- hapisle cezalandırılması önlenmektedir.

Anayasamızın "Düşünce ve Kanaat Hürriyeti" başlığını taşıyan 25 inci maddesine göre :

"Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz."

Anayasamızın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlığını taşıyan 26 ncı maddesine göre ise :

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema ve benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz. Bu yasağa aykırı yazılı veya basılı kâğıtlar, plaklar, ses ve görüntü bantları ile diğer anlatım araç ve gereçleri usulüne göre verilmiş hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kanunla yetkili kılınan merciin emriyle toplattırılır. Toplatma kararını veren merci bu kararını, yirmi dört saat içinde yetkili hâkime bildirir. Hâkim bu uygulamayı üç gün içinde karara bağlar.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz."

Buna karşılık Ceza Kanunumuzun 312 nci maddesine göre :

"Kanunun cürüm saydığı bir fiili açıkça öven veya iyi gördüğünü söyleyen veya halkı kanuna itaatsizliğe tahrik eden kimse altı aydan iki yıla kadar hapis ve iki bin liradan on bin liraya kadar ağır para cezasına mahkûm olur. (Asliye Ceza)

Halkı; sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik eden kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis ve üç bin liradan on ikibin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır. Bu tahrik umumun emniyeti için tehlikeli olabilecek bir şekilde yapıldığı takdirde faile verilecek ceza üçte birden yarıya kadar artırılır. (Devlet Güvenlik)

Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçları 311 inci maddenin ikinci fıkrasında sayılan vasıtalarla işleyenlere verilecek cezalar bir misli artırılır.”

Burada tespit edilmesi gereken ilk husus : düşünce ve kanaat hürriyetinin sınırıdır. Düşünce ve kanaat hürriyeti nerede başlar, nerede biter? Başka bir deyişle hangi beyanlar düşünce açıklaması, hangi beyanlar suçtur?

Acı da olsa bir gerçektir ki Ülkemizde düşünce ve kanaat hürriyetinin sınırı

- failden faile,
- savcıdan savcıya,
- mahkemeden mahkemeye ve bilhassa da,
- ortamdan ortama,

Değişmektedir. Bu sebeptendir ki bir kimse için “ödül” sebebi olan bir fikir beyanı bir başkası için “suç” sayılabiliyor. Bir savcının takipsizlik kararı verdiği bir açıklama hakkında bir başka savcı dava açıp “sanığın” en yüksek haddenden cezalandırılmasını isteyebiliyor.

Aynı durum, maalesef, ortamlar, şartlar ve mahkemeler bakımından da geçerlidir.

Birçok kimseye paralel olarak değerli bir yazarımızın da belirttiği gibi :

“...312 nci madde Hızır gibi... Siyasî mücadelede kaçak güreşmeyi adet edinenler darda kaldı mı, hemen yetişiyor. Her sorunu anında çözüyor.

Üstelik, 141’den de, 142’den de 163’den de 8 inci Maddeden de daha kullanışlı. Hem, cezası fazla yüksek olmadığı için fazla dikkat çekmiyor, hem öyle örgüt ispatı, eyleme kalkışma şartı vs. gibi kuvvetli deliller gerektirmiyor, hem de lastik gibi esnek olduğundan nereye çeksen oraya uzayıp her durumda kullanılabilir. Sade ve pratik. İhtiyaç anında derhal devreye girip meseleyi pratik bir biçimde hallediyor.

Diyeğim falanca yazar son zamanlarda fazla sivri dilli mi oldu? Getiriyorsunuz hemen yazı arşivini önünüze, elinizde sarı fosforlu bir kalemle, başlıyorsunuz geriye doğru okumaya... Niyetiniz kötüyse, birkaç saate kalmadan yazılar papatya tarlasına dönlüyor.

... Bütün “yasak fikirlerini” saklandıkları karanlık kuytulardan çıkarıp gözler önüne seriveriyorsunuz. “Yasak fikir” bulamazsanız, “yasak duygular” la da idare edebilirsiniz...

Bilindiği gibi her insanın... “maksadını aşan” talihsiz sözler sarfettiği bir an yakalamak işten bile değildir. Cımbızla ayıklarsa, arşivlerden kimler için ne iddianameler yaratılabilir! İşte öyle bir cümleyi yakaladığınız an, 312 nci madde hizmetinizdedir. Bu maddeyle istediğiniz herhangi birine haddini bildirebilir, bu arada diğerlerinin de gözünü korkutup hizaya getirebilir, siyasî rakiplerinizin defterini dürebilirsiniz.

...312’nin demokrasi ayıbı olduğunu yazmam, fikrin suç olmaması gerektiğini tekrarlamam, özgür insan kafasının neyi düşünüp neyi düşünmeyeceğine; neyi söyleyip neyi söylemeyeceğine yasaların sınırlarına göre karar veremeyeceğini anlatmam gerek, biliyorum.

Ama öte yandan...

Kimbilir TCK içinde, böyle şantaj maddesi olarak kullanılmaya uygun ne madde bendleri vardır!” (Gülşay Göktürk, Yeni Yüzyıl, 28.5.98, S. 3)

Halbuki Türkiye demokratik bir hukuk devletidir.

Hukuk devleti, ülkesinde keyfilige yer veremez, vatandaşlarının bir takım belirsiz kavramlar sebebiyle cezalandırılmasına müsaade edemez. Çünkü hiçbir devlet zulümle abat olamaz. Hiçbir rejim keyfilikle, baskı ve haksızlıkla ayakta kalamaz.

Öte yandan demokratik devlet, demokratik kuralların yanı sıra, çoğulculuğa ve hoşgörüye önem veren, düşünce ve kanaat hürriyetini esas alan devlet demektir. Nitekim kırkbir devletin ortak anayasası olan -Türkiye'nin de imzaladığı- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10 uncu maddesi lex special (özel kural) olarak bu konuya, anlatım hürriyetine ayrılmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise hemen her davada, demokratik bir toplum için düşünce ve kanaat hakkının, anlatım özgürlüğünün ne kadar önemli olduğunu tekrar tekrar vurgulamıştır.

Kısaca, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre düşünceyi açıklama hakkı (Prof. Dr. A. Feyyaz Gölcüklü ve Prof. Dr. A. Şeref Gözübüyük, Avrupa İnsan Hakları, 2. b, Ankara, 1996, sayfa : 319'dan naklen:)

"... demokratik toplumun başlıca temel taşlarından, kişinin ilerleyip gelişmesinin asıl koşullarından birini teşkil eder. (A.İ.H.S. m. 10) 2 nci fıkra hükmü saklı kalmak kaydıyla bu özgürlük sadece itibar gören veya zararsız yahut önemsiz sayılan "haberler" ya da "fikirler" bakımından değil, aynı zamanda devlet yahut halkın bir bölümü için aykırı, kural dışı, şaşırtıcı veya endişe verici cinsten olanlar için de geçerlidir; ... "demokratik toplumun" vazgeçemeyeceği çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliğin gereği budur (Div. K. Handyside/İngiltere, 7.12.1976, A 24, s. 23, § 49; Lingens/Avusturya, 8.7.1986, A 103 s. 26, § 41; Mülller et Autres/İsviçre, 24.5.1988, A 133, s. 22, § 33 Oberschlick/Avusturya 23.5.1991, A 204, s. 25, § 57; Sunday Times/İngiltere 2, 26.11.1991, A 217, s. 29, § 50; Thorgeir Thorgerison/İzlanda, 25.6.1992, A 239, s. 27, § 63; Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs et Gubi/Avusturya, 19.12.1994 A 302, § 36)

Mahkemeye göre demokratik toplumlarda sadece endişe verici fikirlerin değil toplumu şoke eden düşüncelerin de -eyleme dönüşmediği sürece- hoşgörüyle karşılanması gerekir.

Bizim Anayasamız hazırlanırken Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi esas alınmıştır. Nitekim Anayasanın "Temel Haklar ve Ödevleri" kısmının "genel gerekçe"sinde aynen şöyle denilmektedir:

"İnsan hakları ve temel hürriyetlerin düzenlendiği bu bölüm hükümlerinde, insan hakları doktrinini günümüzdeki gelişmesi ve durumu, geçirmiş bulunduğumuz kötü deneyimlerden çıkarılan sonuçlar; insan hakları konusunda Türkiye'nin imzalayıp onaylamış bulunduğu ve bu sıfatla millî hukukumuzda dahil sayılan uluslararası anlaşma ve sözleşmeler, özellikle 1948 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanname ve 1950 İnsan Haklarının ve Temel Hürriyetlerin Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi göz önünde tutulmuştur."

Hem İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sini hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalayan, üstelik Avrupa Birliğine girmek için yoğun çaba sarfeden bir hukuk devletinin, ortada hiçbir eylem yokken, hiçbir kimseye hakaret edilmediği halde sırf "konuşular" diye, bir kısım vatandaşları, suçlu övdüler veya halkı tahrik ettire diyerek hapisle cezalandırması çağdaş uygulamalara ters düşmektedir. Bu sebepten dolayı, maddeye eklenen bir cümle ile, bir kimsenin sözlü veya yazılı açıklamaları sebebiyle hapsedilebilmesi bu açıklamaların eyleme dönüşmesi şartına bağlanmıştır.

Madde 2. – Yürürlük maddesidir.

Madde 3. – Yürütme maddesidir.

KAHRAMANMARAŞ MİLLETVEKİLİ MUSTAFA KAMALAK'IN TEKLİFİ (2/192)
1.3.1926 TARİH VE 765 SAYILI TÜRK CEZA KANUNUNUN 312 NCI MADDESİNİN
SON FIKRASINA BİR CÜMLE EKLENMESİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1. – 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 312 nci maddesinin son fıkrasının sonuna aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak terörü tahrik etmeyen beyanlar için verilecek hapis cezaları her halükârda para cezasına çevrilir.”

MADDE 2.– Bu Kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. – Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi ektedir.

Gereği talep olunur.

Saygılarımla.

26.1.2000

Ahmet İyimaya

Amasya

GENEL GEREKÇE

Düşünce özgürlüğü, şiddet, somut ve açık tehlike içermedikçe sınırlanamaz bir insanlık alanıdır. Düşünceye yasak duvarları ve ceza barajları oluşturan hukuk sistemi; özünde insana ve tabii hukuka yabancıdır.

Teklifimiz, hukuku toplum mühendisliğine araç kılan bir ceza yaklaşımını olabildiğince tasfiye eden bir özgürlük düzenine yöneliktir. “İnsan hakları”, “demokratik standartlar”, “Avrupa Birliğine tam üyelik” gibi hedefler; ceza düzenimizin gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Temel bir reformu beklemezsizin “düşünce özgürlüğü” için kurulan bir “infazdan” süratle kurtulunmak gerekir. Düşünceye, eleştiriye şüphyle yaklaşan, giderek ceza tehdidi üreten bir sistem, üstün hukuk olamaz.

Karşıt düşünce, öz-düşüncenin gereğince “törpüsü”, gereğince “terazisi”dir. Düşünceye ceza, dönüşüme ve değişime “hayır”; problemlerin birikimine “evet” anlayışına açılan “lanetli mezar kapısı”nın özgün adıdır.

Bir yönüyle düzenleme, Avrupa Birliği hukukuna uyumlandırma yükümlülüğünün de bir gereğidir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. – Genel gerekçedeki anlayış, maddeye yaygın bir uzlaşma zeminini oluşturacak ölçütülükte yansıtılmıştır.

Madde 2. – Genel gerekçedeki anlayış, maddeye yaygın bir uzlaşma zeminini oluşturacak ölçütülükte yansıtılmıştır.

Madde 3. – Yürürlük maddesidir.

Madde 4. – Yürütme maddesidir.

AMASYA MİLLETVEKİLİ AHMET İYİMAYA'NIN TEKLİFİ (2/439)
**TÜRK CEZA KANUNUNUN BAZI MADDELERİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
İLİŞKİN KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1. – Türk Ceza Kanununun 159 uncu maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, beşinci fıkraya olarak da, bu teklifin son fıkrası hükümü eklenmiştir :

“Türk Milletini, Cumhuriyeti, Demokrasiyi, Türkiye Büyük Millet Meclisini, Hükümeti, Bakanlıkları, Devletin askerî veya emniyet muhafaza kuvvetlerini veya Adliyeciyi alenen tahkir veya tezyif edenler, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

“Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi kararlarına alenen sövenler, onbeş gündен altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

“Türk Milletini tahkir, yabancı memlekette bir Türk tarafından işlenirse, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.”

“Hiçbir düşünce açıklaması ve eleştiri, bu maddede tanzim olunan suç oluşturduğu yönünde yorumlanamaz. Düşünce bütünü parçalanarak, içtihatla suç üretilemez.”

MADDE 2. – Türk Ceza Kanununun 312 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

“Kanunun cürüm saydığı bir fiili alenen öven veya halkı kanunlara itaatsizliğe alenen tahrik eden kimseye altı aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

Sosyal sınıf, ırk, din veya mezhep farklılığına dayanarak umurun emniyeti için tehlikeli olabilecek bir şekilde halkı birbirine karşı kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimseye bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçları 311 inci maddenin ikinci fıkrasında sayılan vasıtalarla işleyenlere verilecek cezalar, dörtte bir oranında artırılır.

Somut ve açık tehlike hali hariç, hiçbir düşünce açıklaması ve eleştiri, bu maddede tarif olunan suç oluşturduğu yönünde yorumlanamaz. Düşünce bütünü parçalanarak, içtihatla suç üretilemez.”

MADDE 3. – Bu Kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. – Bu Kanunu, Bakanlar Kurulu yürütür.

Adalet Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

28.1.2002

Esas No.: 1/946, 2/192, 2/439

Karar No.: 25

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızca 17.1.2002 tarihinde esas komisyon olarak Komisyonumuza havale edilen, "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" ile Komisyonumuzun gündeminde bulunan ve Tasarı ile ilgili görülen "Kahramanmaraş Milletvekili Mustafa Kamalak'ın; 1.3.1926 tarih ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 312 nci Maddesinin Son Fıkrasına Bir Cümle Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi" ve "Amasya Milletvekili Ahmet İyimaya'nın; Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi" Komisyonumuzun 23/1/2002 tarihli 43 üncü birleşimi ile 24/1/2002 tarihli ve iki oturum halinde yapılan 44 üncü birleşiminde, birleştirilmek ve Tasarı esas alınmak suretiyle, Adalet Bakanı sayın Prof. Dr. Hikmet Sami Türk'ün, Adalet ve İşleri Bakanlıkları temsilcileri ile teklif sahiplerinin de katılmalarıyla incelenip görüşülmüş, geneli üzerinde görüşmelerin tamamlanmasından sonra maddelerine geçilmesi kabul edilmiştir.

Tasarının çerçeve 1 inci maddesiyle değiştirilen Türk Ceza Kanununun 159 uncu maddesinin birinci fıkrasının başında yer alan "Türklüğü," ibaresinden sonra verilen önerge doğrultusunda metne "Cumhuriyeti ve demokrasiyi" kelimelerinin eklenmesi kabul edilmiş, ancak İhtüzüğün 43 üncü

maddesinin birinci fıkrası gereğince yapılan tekriri müzakere sonunda, "demokrasi" ifadesinin soyut bir kavram olduğu düşünülerek metinden çıkarılmasına ve sadece "Cumhuriyeti" ifadesinin madde kapsamında kalmasına karar verilmiş ve maddeye "Cumhuriyeti," ibaresi ilave edilmiştir.

Tasarının diğer maddeleri, Bakanlar Kurulundan gelen şekli ile aynen kabul edilmiştir.

Demokratikleşme yolunda yeni bir adım olarak Anayasada 3.10.2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanunla yapılan değişikliklere uygulama kabiliyeti kazandırılabilmesi amacıyla, ilgili kanunlarda değişiklik yapılmasını öngören Tasarının biran önce kanunlaşmasını uygun gören Komisyonumuz, İçtüzüğü'nün 52 nci maddesine göre Genel Kurulda öncelikle görüşülmesinin önerilmesine karar vermiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere saygı ile arz olunur.

Başkan <i>Emin Karaa</i> Kütahya	Başkanvekili <i>İ. Sühan Özkan</i> İstanbul	Sözücü <i>Salih Erbeyin</i> Denizli (312 nci gerekçeye muhalifim. Muhalefet şerhim eklidir)
Kâtip <i>Yekta Açıkgöz</i> Samsun	Üye <i>Müjdat Kayayerli</i> Afyon	Üye <i>Ramazan Toprak</i> Aksaray (Muhalefim, muhalefet şerhim eklidir.)
Üye Mustafa Kemal Aykurt Denizli (İmzada bulunamadı)	Üye <i>Mehmet Gözlükaya</i> Denizli	Üye <i>Fahrettin Kukaracı</i> Erzurum (Muhalefet şerhim ektedir.)
Üye <i>Hakkı Oğuz Aykut</i> Hatay	Üye <i>Ali Günay</i> Hatay	Üye <i>Erol Al</i> İstanbul
Üye <i>İsmail Aydınlı</i> İstanbul	Üye <i>Mehmet Gül</i> İstanbul	Üye <i>Mehmet Pak</i> İstanbul
Üye <i>Hayri Dirri</i> İzmir	Üye <i>Işıl Dayı Saygın</i> İzmir	Üye Edip Özbaş Kahramanmaraş (İmzada bulunamadı)
Üye <i>Sevgi Esen</i> Kayseri	Üye <i>Cemal Özbilen</i> Kırklareli	Üye <i>Erdoğan Sezgin</i> Samsun
Üye <i>Yahya Akman</i> Şanlıurfa (Muhalefim, muhalefet şerhim eklidir.)	Üye <i>Orhan Bıçakçıoğlu</i> Trabzon	Üye <i>Mehmet Çiçek</i> Yozgat (Muhalefim, şerhim ektedir.)
	Üye <i>Fethullah Erbaş</i> Van (Muhalefim, muhalefet şerhi ektedir.)	

TBMM ADALET KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Aşağıda açıkladığım gerekçeler doğrultusunda TCK 312 nci maddesinin gerekçesine muhalefet şerhinin komisyon raporuna dercini arz ve talep ederim.

Anayasanın başlangıç bölümünün altıncı paragrafında belirtildiği gibi "Hiçbir düşünce ve mülahazanın Türk Millî Menfaatlerinin, Türk Varlığının, Devleti ve Ülkesi ile bölünmezliği

esasının, Türklüğün tarihi ve manevî değerlerinin Atatürk Milliyetçiliği ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma görünmeyeceği" belirtilmiştir.

Yeni Anayasamızın birinci maddesinde "Türkiye Devleti Bir Cumhuriyettir."

Anayasanın üçüncü maddesi birinci fıkrasında "Türkiye Devleti Ülkesi ve Milleti ile bir bütündür ve dili Türkçedir."

Anayasanın dördüncü maddesi, anayasanın bir, iki, üçüncü maddelerinin değiştirilemeyeceği, değiştirilmesinin dahi teklif edilemeyeceği belirtilerek bu husus aşikar şekilde vurgulanmıştır.

Anayasanın 66 ncı maddesi "Türk Devletine Vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür." denilerek anayasal çerçeve açıkça belirtilmiştir.

Ancak 312 nci maddenin gerekçesi yazılırken gerekçenin tümü dikkate alındığında, İtalya, Avusturya, Almanya, Fransa, ABD lerindeki uygulama ve içtihatlarla beraber bu yasa metni kıyaslamalı bir şekilde bu yasa metni gerekçelendirilmiştir. Ancak bu kıyaslamaların içinde dahi TCK 312 nci maddenin değişiklik gerekçesinde "MOZAİK" ifadesinin bulunmasını dahi Milliyetçi Hareket Partisi olarak maksadını aşan bir ifade olarak görüyor ve değerlendiriyoruz. Bu ifadenin tüm metinden, cımbızla çıkarılarak değerlendirildiğinde bu kelime üzerine menfi anlamlar yüklenilmemesi gerektiğine ilişkin hassasiyetimizi özellikle vurgulamak istiyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti üniter bir devlettir. "Türk Milleti ortak değer ve ülküler etrafında birleşmiş şuurlu fertlerin birleşkesidir." Milletlin bireyleri arasındaki nüans farklarının MOZAİK olarak değil zenginlik unsuru olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Zenginlik unsurlarının farklı olarak ele alınması sosyal hakikatlere de aykırıdır.

Bu husus genel gerekçede daha düzgün bir şekilde ifadelendirilebilirdi diye düşünüyoruz. Kıyaslamanın yapıldığı diğer ülkeler için bu ifadenin kullanıldığı daha ne şekilde ortaya konabilirdi.

Çünkü Türk Milleti bin yılı aşkın bir zamandır "Aynı kültür, aynı ülkü, aynı şuur, aynı coğrafya, aynı tarih birlikteliği olan üniter kültüre sahip bir millettir."

Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün de belirttiği gibi "Türk Devletinin Temeli, Türk Kültürüdür."

Bundan böyle diğer ülkelerin kanun madde gerekçelerini tercüme eden bakanlık bürokratlarının tercüme yaparken daha dikkatli tercüme yapmalarını, diğer ülkelerdeki gerekçelerin Türk Milletinin özüyle bağdaşmayabileceği hususunu gözden kaçırmamalarını özellikle tavsiye ve talep ediyorum, kanunları Türk Milletinin temsilcilerinden oluşan milletvekillerinin komisyonlarına getiren sayın bakanlarımızın da bürokratlarının çalışmalarını bu gözle değerlendirmelerini önemle talep ediyorum.

28.01.2002

Salih Erbeyin

Denizli

MUHALEFET ŞERHİMİZDİR

Düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırlarının genişletilmesi, toplumsal bir istek olarak uzun süredir ülkemizin gündemindedir.

Tasarı gerekçesinde de belirtildiği gibi, çağdaş demokrasiler, temel hak ve hürriyetleri sağlamayı hedef alan çoğulcu, katılımcı düşünceye dayanan ve hoşgörü ortamında gelişen sistemlerdir.

Bu doğrultuda demokrasimizdeki eksikliklerin giderilmesi için TBMM, 03 Ekim 2001 tarihinde TC Anayasası'nın 34 maddesinde değişiklikleri gerçekleştirmiş ve diğer yandan AB'ne giriş sürecini hızlandırmak için ulusal programı yürürlüğe koymuştur.

"Bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı" adı verilen iş bu metnin, hükümetçe, bu düşüncelerle TBMM'ne sevk edildiği belirtilmiştir.

Ancak, yürürlük maddeleri ile birlikte 9 maddeden ibaret bu tasarıda öngörülen değişiklikler, sevk amacıyla bağdaşmamaktadır. Şöyle ki:

1. TCK'nun 159 ve 312. maddeleri ile TMK'nun 8. maddesinde yapılmak istenen değişiklikler özgürlük alanını değil, suç alanını genişletmektedir.

2. Bu değişiklikler, demokrasimizi zenginleştirmemekte, bilakis onu daha dar çerçevelere hapsetmektedir.

3. Devlet kavramı kişiselleştirilerek, kamu görevi yürüten vatandaşın kişisel saygınlık hakları, sokaktaki vatandaşın kişisel saygınlık haklarının önüne geçmektedir. Böylece vatandaşlar arasında eşitsizlik meydana getirilmektedir.

4. Bu değişiklikler gerçekleştiği takdirde, basın özgürlüğü derin bir yara alacak, tek sermayesi düşünen ve üreten bir beyin ile elindeki kaleminden ibaret olan yazar, çizer ve aydınlarımızın mağduriyeti daha da artacaktır.

5. İhtimaller suç sayılacak, böylece olmamış ve belki de hiç olmayacak olaylar, olmuş sayılacaktır.

6. Hiç kuşkusuz, Cumhuriyetimizi ve onun temel ilkelerini korumak ve geliştirerek yaşatmak ve kamu düzenini bozucu hiçbir olumsuzluğa fırsat vermemek hepimizin asli görevidir. Ancak, bilmek zorundayız ki, demokrasimizi de temel hak ve özgürlüklerimizi de sınırlarını daraltarak değil, genişleterek koruyabiliriz. Aksi yasal düzenleme ve uygulamalar, vatandaşların demokrasiye ve devlete olan güvenini sarsar... İşte asıl tehlike de budur...

Yukarıdaki düşüncelerle tasarıya muhalifiz.

Mehmet Çiçek
Yozgat

Ramazan Toprak
Aksaray

MUHALEFET ŞERHİ

1- Tasarının gerekçesinde çağdaş demokrasilerden, hürriyetlerin genişletilmesinden, çoğulcu ve katılımcı düşünceden, insan hakları ve bunların güvence altına alınmasından bahsedilmektedir. Bu tasarı ile Anayasada yapılan değişikliklere uygulama kabiliyeti kazandırılacağı anlatılmaktadır. Ancak gerçek bunun tam tersidir. Bu tasarı; insan hak ve hürriyetlerini sınırlayan, ifade hürriyetini genişletmek şöyle dursun, daha da daraltan, yasak sınırlarını olabildiğince genişleten, antidemokratik bir tasarıdır. Gerçekçe ile Avrupa Birliği'ne, metinlerdeki baskıyı artıran ifadelerle de içerdeki hâkim güçlere mesaj verilmektedir.

2- Bu tasarıyı, "uyum" yasası diyerek Meclisimize getirmek, milletle alay etmek anlamı taşımaktadır. Bir uyum vardır, ama bu AB mevzuatına, değiştirilen anayasa hükümlerine uyum değildir.

3- Çerçeve 1. madde ile değiştirilen TCK 159. maddede, yakınmaları giderecek, hürriyetleri genişletecek bir kelime dahi ilave edilmemiş, aksine mevcut maddede sayılan devlet organları ile yetinilmemiş "... bunları temsil eden bir kısmını..." ibaresi de eklenerek, en ücra yerdeki devlet organları da kapsama içine alınmıştır. Bundan böyle; siyasi iktidarı, bakanlıkları, yolsuzluk yapanları, hortumcuları, bunların işbirlikçilerini, bürokrasiyi eleştirmek cesaret gerektirir bir kahramanlık haline gelecektir. Polisi, hâkimi, jandarmayı, savcıyı bir genel müdürlüğü veya YÖK'ü eleştirmek mümkün ve kolay olmayacak, eleştiriler tahkir ve tezyif kapsamına alınarak baskı ve dayatma meşrulaştırılmış olacaktır.

4- TCK 159. maddedeki suçun işlenmiş sayılabilmesi için, kanunda yazılı devlet ve organlarının tümünü tahkir etmek gerekirdi, yani mahalli adli teşkilatı tahkir ve tezyif eden, adliyenin tümünü tahkir etmiş sayılmıyordu. Şimdi, örneğin adliye temsil eden en küçük bir cüz'ün tezyif

edilmesi suçun oluşması için yeterli hale getirildi. Özgürlüklerin genişletilmesi bunun neresindedir, anlamak mümkün değildir.

Bu maddenin eski halinden şikâyetçi olan, yazarlar, çizerler, bilim adamları, siyasetçiler hakkında dava açılmış ve mahkûm olanlar, değişiklikten olumlu sonuç bekleyenler hiç beklemediler, eski halini arayacak, ona razı olacaklardır. Bu, daha ağır sonuçlar doğurabilecek, TCK 312 madde gibi torba bir maddedir. Uygulama başladığı zaman, sonuçlarını milletimiz ibretle görecektir, bu iktidarın özgürlük anlayışını bir kez daha tescillemiş olacaktır.

5- Çerçeve 2. madde ile değiştirilen TCK 312. madde de yukarıda izaha çalıştığımız bütün olumsuzlukları içinde taşımaktadır. Suçun unsurları belirgin hale getirilmemiştir. Mevcut maddede korunmak istenen değerlerin korunması gerektiği hususunda bir itiraz, bir tereddüt yoktu. İtiraz, suçun sınırlarının belirgin olmaması, cebir ve şiddeti tahrik etmeyen ifadelerin suç teşkil etmemesi gerektiği, ölçüler konulmasının şart olduğu hususlarına idi. Bu yapılan değişiklikler, suçu belirsiz hale getirmiş, eskisine rahmet okutur bir düzenlemeyi, özgürlük alanının genişletilmesi olarak takdime çalışmıştır. İktidar samimi değildir. Bu maddenin değiştirilmesinin gündeme geldiği her seferinde başına gelenler, bu sefer de başına gelmiştir. 1. fıkrada "halk" yerine "kişiler" ibaresi kullanılmış, tahrik edilen büyük bir topluluk olan halk, kişilere indirgenerek, tahrik suçunun sınırı tek kişiye kadar genişletilmiştir. Uymama, itaatsizlik ifadesini karşılamadığı halde kullanılmış, itaatsizlikteki başkaldırı yok sayılmış, fiil daha kolay cezalandırılır hale getirilmiştir.

6- Maddenin 2. fıkrasındaki değişiklikler, beklentilerin tam aksine, hayal kırıklığı meydana getirmiştir. Burada da "halk" yerine "insanlar" sözcüğü kullanılmış, bu farklılığın sebepleri de izah edilmemiştir. Metne ilave edilen "... kamu düzenini bozma olasılığını ortaya çıkaracak şekilde..." ibaresi, şimdiye kadar çıkarılmış olan kanunlarda rastlanmayan ne idüğü belirsiz "olasılık", hukuki terim olarak mevzuatımıza sokulmuştur. Böylece suçun oluşabilmesi için aranan şartlardan birisi de bu "olasılık" olmaktadır. Yani ihtimal suçundan dolayı ceza... Bu olasılığın tespiti de hâkime bırakılmış; eğer hâkim kamu düzenini bozma olasılığının varlığına kanaat getirirse ceza verecektir. Bu madde tatbikatta, zaten mevcut olan keyfiliğin daha da artmasına sebep olacak, konjonktürel kararlar mağdurların sayısını daha da artıracaktır. Ceza kanununun "kanunsuz suç ve ceza olmaz" temel ilkesi rafa kaldırılmış olacaktır. Gerekçede de bu suçun oluşup oluşmamasında yüksek yargı organlarının karar ve içtihatlarının belirleyici olacağı açıklanmıştır. Bu durum, yasama organının kendi görevini yargıya devretmesinin ispatıdır. Böylece hâkimler oligarşisine yol açılmaktadır.

7- Madde gerekçesinde getirilen bu değişikliğin haklılığını izah ederken, ABD, Avusturya, Almanya, Fransa gibi demokratik ülkelerin kanunlarından, bizdeki 312. maddeyi karşılayan maddelerinden örnekler verilmiştir. Örneğin Avusturya ceza kanununun 283. maddesinde "... bir halka veya bir halk gurubuna karşı kamu düzenini bozmaya ELVERİŞLİ biçimde, alenen düşmanca BİR EYLEME GİRİŞİLMESİ ÇAĞRISINI yapan veya buna tahrik eden" denilmektedir. Alman ceza kanununun 130. maddesinde "... toplumsal barışı bozmaya ELVERİŞLİ bir şekilde halk gruplarını birbirinden nefret ettirmeye veya halk grupları aleyhine CEBİR VE ŞİDDET UYGULANMASINA tahrik edenler" denilmiştir. Bu örneklerdeki ifadelerin hiçbirisi getirilen tasarıda yer almamıştır. Eylem, cebir, şiddet çağrısı gibi hususlar asla dikkate alınmamıştır. Bu hususta verilen önergeler de gerekçe gösterilmeden reddedilmiştir. Siyasi iktidar gerekçede Batı'dan örnekler verip aksini yapmak sureti ile Şark kurnazlığı yaparak milleti aldatmaktadır. Fransız basın kanununun 24. maddesinde de "KİNE VE ŞİDDETE TAHRİK EDEN KİMSELER" denmektedir. Bu ifadeler gerekçeye alınmış, ancak metne alınmamıştır. Bu tasarının gerekçesine uyan metin, bu metni olamayacağına göre, herhalde birileri tarafından değiştirilmiş, gerekçe aynen bırakılmıştır. Başka türlü izah edilemez.

8- Madde gerekçeleri incelendiğinde TCK 312 nci maddenin 1. fıkrasındaki "kanuna uymamaya tahrik" ifadesinin her türlü düzenlemeyi kapsadığı, buna tüzük, yönetmelik, tamim, tebliğ ve bütün işlemlerin girdiği açıklanmaktadır. Yani haksız, belki mesnetsiz bir genelgeye karşı uymama çağrısı, kanuna uymama gibi cezayı müstelzim olacaktır. Bu düzenleme hürriyetleri yok eder mahiyettedir. Milletvekillerinin gerekçenin değiştirilmesi konusunda önerge veremeyecekleri ileri sürülmüş, gerekçedeki "kanun" sözüne yüklenen anlam yerinde kalmıştır. Önemli olan kanun metnidir denilse de, malum bir konuda anayasa kararlarındaki hüküm fıkrası müspet ifadeler taşırken, gerekçe bunun zıddıdır. Uygulamada milletimizin tank olduğu gibi, hüküm fıkrası bırakılmış, gerekçe esas alınarak yapılan baskılara kaynak teşkil etmiştir ve halen de bu baskılar devam etmektedir. Kanun sözcüğünün gerekçede açıklanması, özellikle gelecekte tasarlanan uygulamaya dayanak bulmak içindir. Madde metnine koymak, tepki doğuracağından bu yol denenmiştir. Bu düzenleme ile hürriyetlerin genişlediğini söyleyen iktidar, sadece kendini aldatmaktadır.

9- İlave edilen 3. fıkraya gerek yoktur. Cezası ağırdır, muğlak ifadeler taşımaktadır. "Aşağılayıcı" ve "insan onurunu zedeleyici" ifadeleri, göreceli kavramlardır. Yargıtay "Vampir" gibi, "metastas yapan ur" gibi ifadeleri onur kırıcı, aşağılayıcı bulmamıştır. Aşağılanmanın tek bir tanımı da yoktur. Durumuna, adamına, zamanına, konjonktüre ve hâkimine göre uygulanacak bir hüküm daha ihdas edilmiş olmaktadır.

10- Terörle Mücadele Kanununun 7 ve 8. maddelerinde yapılmış değişiklikler de dostlar alışverişte görsün kabilinden yapılmış değişiklikler olup, önceki itirazlarımızın tümü, bu maddeler için de geçerlidir. "Terör yöntemlerine başvurmayı özendirmek" de yoruma açık, farklı sonuçlar çıkarılabilecek ifadelerdir. Umarız uygulayıcılar bu ifadeleri özgürlükçü bir bakış açısı ile uygularlar.

11- Çerçeve 5. maddede bir iyileştirme vardır. Anayasaya uyum olarak kabul edilebilir.

12- 6 ve 7. maddelerdeki yakalanan veya tutuklanan kişilerin yakınlarına haber verme konusunda iyileştirme var, ancak, anayasa değişikliğinde kullanılan "yakınlara derhal bildirilir" ifadesine uyulmamış, "gecikmeksizin haber verilir" denilmiştir. "Gecikmeksizin" sözcüğü "derhal" sözcüğünü karşılamamaktadır. Uygulamada farklı sonuçlara yol açabilir. "Gecikmeksizin" sözü, mazeret üretmeye müsaittir.

Netice olarak; yukarıda arz etmeye çalıştığımız sebeplerle, demokratik olmayan, insan hak ve özgürlüklerini sınırlayan, anayasadaki değişikliklere uyum sağlamayan, baskıcı bir zihniyetle hazırlanarak, suçun sınırlarını genişleterek hürriyet alanını daraltan, gerekçesi ile çelişki halinde bulunan, hadim devlet anlayışı yerine, hakim devleti güçlendiren, özgür düşünceyi, eleştiri hakkını, siyaset yapma serbestliğini ortadan kaldıran, istenildiğinde kırbaç gibi kullanılmaya müsait bu değişikliklere muhalifim.

Fahrettin Kucaracı
Erzurum

Fethullah Erbaş
Van

MUHALEFET ŞERHİ ADALET KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Kamuoyunda, "mini demokrasi paketi" "4709 sayılı kanunla değiştirilen Anayasa değişikliğine uyum kanunu" veya "AB mevzuatına ve AB taleplerine uyum" paketi olarak gündeme getirilen "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" TCK 159 ve 312 Terörle Mücadele Kanununun 7. ve 8. maddeleri ile 2845 sayılı DGM yasası 16. madde, 1412 sayılı CMUK 107 ve 128. maddelerinde değişiklikler öngören bir yasa tasarısıdır.

Tasarının ilk 4 maddesi, mevzuatımızdaki düşünceyi ifade özgürlüğü sınırlandırılmalarıyla ilgili maddelerdir.

Gerek kamuoyumuzda gerek girmeyi arzuladığımız AB çevrelerinde en çok tartışılan ağır müeyyideler getirdiği, düşünceyi ifadeyi kısıtladığı ifade edilen bu maddeler acaba bu tasarıyla iyileştirilmiş midir?

Bu soruya olumlu cevap vermek mümkün değildir. Getirilen tasarıyla bırakın iyileştirme, ciddi anlamda düşünceyi ifade özgürlüğü aleyhine bir kötüleşme söz konusudur. Şöyle ki;

TCK 159. madde: I. Fıkra "Türk Milletini", "Türkiye Devletini" veya "bunları temsil eden bir kısmını" ifadeleri eklenmiş, II. Fıkra "karineler" yerine "bir durum" ifadesi konmuş, III. Fıkra "15 günden 6 aya kadar hapis" yerine "bir aydan altı aya kadar hapis" hükmü getirilmiş, IV. Fıkra, "Türklüğü tahkir yabancı memlekette bir Türk tarafından işlenirse", yerine "Türklüğü, Türk Milletini veya Türkiye Devletini tahkir ve tezyif yabancı memlekette bir Türk vatandaşı tarafından işlenirse" değişiklik yapılmıştır.

TCK 312. Madde: I. Fıkra "Kanunun cürüm saydığı bir fiili" yerine "bir cürümü", "açıkça" yerine "alenen", "halkı" yerine "kişileri" ifadeleri getirilmiştir.

II. Fıkra: "sınıf" yerine "sosyal sınıf", "halkı" yerine "insanları", "birbirine karşı kamu düzenini bozma olasılığını ortaya çıkaracak bir şekilde" ifadeleri suç tanımına eklenmiştir.

III. Fıkra: "Halkın bir kısmını aşağılayıcı ve insan onurunu zedeleyecek bir şekilde tahkir eden kimseye de 1. fıkradaki ceza verilir." Fıkra tamamen yeni olup yeni bir suç ihdas edilmiştir.

IV. Fıkra: "Veya şekillerle" ifadesi metne eklenmiştir.

TERÖRLE MÜCADELE KANUNU 7. MADDE: II. Fıkrası "veya terör yöntemlerine başvurmayaya özendirecek şekilde" tanımı suçun unsuru olarak yeniden düzenlenmiştir.

TMK 8. MADDE: I. Fıkra "bozmayı hedef alan" yerine "bozmak amacıyla", "veya görüntülü" ifadesi eklenerek, "ve yürüyüş yapılamaz" yerine "ve yürüyüş yapanlar hakkında fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmedikçe...", "yüz milyon liradan üçyüz milyon liraya kadar" yerine "bir milyar liradan üç milyar liraya kadar" değişikliği yapılmış. Bu suçun terör yöntemlerine başvurmayaya özendirecek şekilde işlenmesi halinde verilecek ceza üçte bir oranında artırılır. Mükerreren işlenmesi halinde ise, verilecek hapis cezaları paraya çevrilemez." İlave ağırlaştırılmıştır ve cezası düzenlenmiştir.

Tasarının 5, 6, 7. maddeleri 4709 sayılı yasaya umum hükümleri içermektedir.

GETİRİLEN YENİ DÜZENLEMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Kelime oyunları yapılmak suretiyle özgürlüklerin alanı daraltılmıştır: TCK 159/1'de "Türk Milletini ve Türkiye Devletini" ilaveleri yapılırken ve tasarının bazı maddelerinde, öz Türkçe kelimeler kullanılırken burada anlam genişliği nedeniyle kötü niyetiyle buradaki tahkir ve tezyif, ifadelerinin özenle korunduğunu görüyoruz. Yine II. Fıkra bilinen hukuki bir ifade olan "karine" yerine "bir durum" ifadesi seçilerek suç alanı genişletilmiştir. IV. Fıkra yine "tahkir"e ilaveten "tezyif" kelimesi eklenerek alan genişletilmiş. I. Fıkra olduğu gibi suçun unsurlarına Türk Milleti ve Türkiye Devleti eklenmiştir.

TCK 312 m'de 1. Fıkra "açıkça ve halkı" ifadeleri yerine "alenen ve kişileri" kullanılmış olması suçun alanını yaygınlaştırıcı, işlenmesini kolaylaştırıcı niteliktedir. II. Fıkradaki "halkı" yerine "insanları" ifadesiyle yine "suç alanı genişletilmek, olasılığı" ifadesiyle ceza kanunumuza yeni bir suç tipi olarak "olasılık suçu" eklenmiştir. IV. Fıkra "veya şekillerle" denilmek suretiyle yine suçun alanı genişletilmiş ve yaygınlaştırılmıştır.

2. Ceza miktarlarında ciddi artışlar söz konusudur:

Ceza kanunlarında iyileştirmeden söz edebilmek için genellikle yeni yapılan düzenlemedeki ceza miktarlarının düşürülmesi ölçü alınır. Oysa bu düzenlemeyle suç tanımları daraltılmazken cezalarda da indirimle gidilmemiş, yahut zikre değer olmayan indirimlerin yanında ciddi anlamda artışlar yapılmıştır.

TCK 159 III'teki cezanın alt sınırı 15 günden 1 aya,

TMK 7'deki 100-300 milyon 1-3 milyar,

TMK 8 I. Fıkradaki, üçte bir oranında artırılır, "mükerreren işlenmesi halinde ise verilecek hapis cezası para cezasına çevrilemez"

II. Fıkradaki para cezası alt sınırı 3 milyar'a çıkarılmış,

III. Fıkradaki para cezası 100-300 milyon yerine 1-3 milyar.

3. Yeni suçlar ihdas edilmiştir:

TCK 159/1 deki "veya bunları temsilen bir kısmını" ilavesi yeni bir suç ihdası olarak daha önce zikredilen kurumları temsil eden çok küçük birim ve şahıslara karşı sarfeden sözlerinde artık suç oluşturacağı öngörülmüştür. Özellikle bu düzenleme devleti temsil eden kişilere yeni ayrıcalık tanınması onları dokunulmaz kılmak adına sair vatandaşların ifade özgürlüğünün daraltılması demektir. Düzenleme bu haliyle yürürlüğe girerse resmi sıfat taşıyan kişi ve kurumlarla vatandaş arasında yeni bir duvar örülmüş olacaktır. Adeta vatandaşı mayınlarla döşeli tarlada yürümek kadar zor bir hayat beklemektedir.

Falanca üçra karakoldaki yanlış yapan birkaç asker veya polis'i tenkid etmek pekala onları tahkir ve tezyif kabul edilebilecektir.

Yine 159 IV'teki tahkir suçu yeniden düzenlenerek tahkir ve tezyif şeklinde düzenlenmiştir. Hakaret etmenin yanı sıra küçük düşürücü olarak kabul edilecek ifadeler de suç kapsamına alınmıştır.

312/1'deki "halkı" yerine "kişileri" ifadesi konularak yeni bir yaygın işleme alanı bulabilecek bir suç ihdas edilmiştir. Daha önce daha geniş insan topluluklarını ifade eden halka yönelik bir suçun işlenmesi mümkün iken yeni düzenleme ile çoğul olması kaydıyla bu kişiye indirgenmiştir.

312/2'de "insanları" ifadesi yine değiştirilen halk'tan daha geniş uygulama alanı bulacak nitelikte bir kelime olmakla yeni bir suç düzenlemesi mahiyetindedir.

Özellikle bu fıkroda daha önce hiç düzenlenmemiş bir "olasılık" suçundan da artık söz etmek mümkündür.

312/III ile zaten ceza kanunlarımızda daha önce hiç olmayan yepyeni bir suç ihdas edilmiştir. Burada "Halkın bir kısmını aşağılayıcı ve insan onurunu zedeleyecek bir şekilde tahkir eden kimseye de I. Fıkradaki ceza verilir." denilmek suretiyle bazı batı ceza kanunlarında var olup bizde bulunmayan yeni bir suç ve cezası ihdas edilmiştir.

IV. Fıkradaki "veya şekillerle" ifadesi eklenmesi hem yeni bir suç hem de var olan suçun daha geniş işlenmesi imkânını veren bir düzenleme niteliğindedir.

TMK 7 m'de; Ağırlaştırıcı neden suçun unsuru haline getirilerek suç vasfı değiştirilmiştir.

TMK. 8' m'de; "veya görüntülü" yolla da bu suçun işlenebilmesi öngörülmüş, bu yeni bir suç ihdası olup, TMK 7'de suçun unsuru haline getirilen ağırlaştırıcı neden bu madde de yeni ağırlaştırılmış bir suç hali olarak yeniden düzenlenmekle, önceki düzenlemeye göre çok daha ağır bir hale getirilmiştir.

4. Gerekçeyle suç ihdas edilmiştir: Kanunların getiriliş amacını ve ne tür bir ihtiyaçtan dolayı düzenlemeye ihtiyaç duyulduğunu izah için kullanılan kanun gerekçelerinin bu kez suç ihdası için kullanıldığına tanık oluyoruz. Şöyle ki; 312. maddenin I. Fıkra gerekçesi izah edilirken bir paragrafta maddede yer alan ikinci suç bakımından "kanun" sözcüğüne her türlü düzenlemeler girmektedir. Böylece tüzük ve yönetmeliklere, yönetim gücünün düzenleme yetkisi çerçevesinde çıkardığı diğer bütün işlemlere uymamaya tahrik halleri de suçu meydana getirir. Madde kişilerin kanunlara uymamaya tahrik edilmeleri bakımından yapılacak hareketleri teker teker belirleyip göstermemiştir. O halde maddi unsurun değişik şekillerde gerçekleşebileceği meydandadır." denilmektedir.

Bu ifadeler hiçbir hukuki argümanla izah edilemeyecek nitelikte bir yanıştır. Hatta fecaattir. Kanunun ne demek olduğu bellidir. Bu mantıkla hareket edilirse insanların her türlü söz ve davranışlarını cezalandırmak mümkündür. Eğer bu haliyle tasarı yasallaşır ve uygulayıcılarımız da bu gerekçeyi gerçekten hukuki bir argüman olarak kararlarına yansıtırlarsa çok sayıda trajik komik davanın açılacağı ve insanların bunlardan mahkumiyet alacağı aşikardır. "Gözünün üstünde kaşın var" deyimindeki türden bahanelerle insanların tedirgin, hatta mahkûm olması mümkündür.

"Kanun" ifadesiyle daha önce korunan yarar halkın içerisinde seçilmiş, onlar adına yetki kullanan yasama faaliyetinin öneminden ve diğer düzenlerden üstünlüğünden ileri gelmektedir. Eğer yürütmenin her düzenlemesi bu kapsamda kabul edilirse bu demokratik düzenle asla bağdaşmaz. Ancak krallık ve diktatörlüklerde bu şekilde icranın her düzenlemesine karşı tenkid yasal yaptırım altına alınır. Gerekçedeki bu izahla demokratik devletin bütün özellikleri ve değerleri ayaklar altına alınmaktadır.

5. Sonuç olarak: Getirilen tasarı getiriliş amacından çok uzak ve tam tersi bir amaca hizmet etmektedir. 21. asırda, gelişmiş dünya için düşünceyi ifadenin kriterleri bellidir. İşte A.B.D. Yüksek Mahkemesinin "açık ve mevcut tehlike" kriteri (clear and present danger). ABD Yüksek Mahkemesi bu kavram altında; yapılan konuşma veya öne sürülen düşünceler, toplum açısından açık ve yakın bir tehlike oluşturduğu takdirde yasaklanabilir. Bunun için, açıklanan düşüncelerin sözde kalması yeterli değildir. Ayrıca bunların hukuka aykırı bir eylemi kışkırtmaya yönelik olması ve dolayısıyla mevcut hukuk düzeninin ihlali açısından açık bir tehlike oluşturması gerekir. Konuşma mevcut olduğu veya büyük bir ihtimalle ortaya çıkabileceğinin kabul edilebileceği ve bu tehlikeyi savuşturmak için yeterli zaman ve çare bulunmadığı böyle durumlarda konuşma veya ifade özgürlüğü kısıtlanabilir.

Yine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin artık genel bir ölçü halini alan karar "İfade özgürlüğü demokratik bir toplumun en esaslı temellerinden birisini oluşturur. Bu özgürlük sadece toplumda beğeni ve hoşgörü ile karşılanan bilgi ve düşüncelerin açığa vurulmasını değil devleti veya halkın bir kesimini rahatsız eden, şoka uğratan bilgi veya fikirleri de kapsar. Çoğulculuğun, hoşgörü ve açık fikirliliğin gereği olan bunlar olmaksızın demokratik bir toplum düşünülemez."

Bu örnekler ışığında belirtmek gerekiyor ki, "Alem gider Mersin'e bizimkiler gider tersine" özdeyişini hatırlıyoruz.

Dünyanın, düşünceyi ifade etme konusunda kabul ettiği ölçü, terör şiddet ve hakaret içermedikçe her düşünceyi açıklamanın serbest olduğudur.

Dileğimiz, ülkemizin de en kısa zamanda, bu noktaya varmasıdır. Saygılarımla.

Yahya Akman

Şanlıurfa

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1. – 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 159 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 159. – Türklüğü, Türk Milletini, Türkiye Devletini, Türkiye Büyük Millet Meclisini, Bakanlar Kurulunu, bakanlıkları, adliyeyi, Devletin askerî veya emniyet ve muhafaza kuvvetlerini veya bunları temsil eden bir kısmını alenen tahkir ve tezyif eden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

Birinci fıkrada yazılı cürümlerin işlenmesinde, tahkir ve tezyif edilen açıkça belirtilmemiş olsa bile, ona yönelik bulunduğu tereddüt edilmeyecek bir durum varsa, tahkir ve tezyif edilen açıklanmış gibi kabul edilir.

Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına veya Türkiye Büyük Millet Meclisi kararlarına alenen sövenlere bir aydan altı aya kadar hapis cezası verilir.

Türklüğü, Türk Milletini veya Türkiye Devletini tahkir ve tezyif, yabancı memlekette bir Türk vatandaşı tarafından işlenirse verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.”

MADDE 2. – Türk Ceza Kanununun 312 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 312. – Bir cürmü alenen öven veya iyi gördüğünü söyleyen veya kişileri kanuna uymamaya tahrik eden kimseye altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

Sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığına dayanarak insanları birbirine karşı kamu düzenini bozma olasılığını ortaya çıkaracak bir şekilde düşmanlığa veya kin beslemeye alenen tahrik eden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

Halkın bir kısmını aşağılayıcı ve insan onurunu zedeleyecek bir şekilde tahkir eden kimseye de birinci fıkradaki ceza verilir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçlar 311 inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen araçlar

ADALET KOMİSYONUNUN

KABUL ETTİĞİ METİN

BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1.- 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 159 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 159.- Türklüğü, Cumhuriyeti, Türk Milletini, Türkiye Devletini, Türkiye Büyük Millet Meclisini, Bakanlar Kurulunu, bakanlıkları, adliyeyi, Devletin askerî veya emniyet ve muhafaza kuvvetlerini veya bunları temsil eden bir kısmını alenen tahkir ve tezyif eden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

Birinci fıkrada yazılı cürümlerin işlenmesinde, tahkir ve tezyif edilen açıkça belirtilmemiş olsa bile, ona yönelik bulunduğu tereddüt edilmeyecek bir durum varsa, tahkir ve tezyif edilen açıklanmış gibi kabul edilir.

Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına veya Türkiye Büyük Millet Meclisi kararlarına alenen sövenlere bir aydan altı aya kadar hapis cezası verilir.

Türklüğü, Türk Milletini veya Türkiye Devletini tahkir ve tezyif, yabancı memlekette bir Türk vatandaşı tarafından işlenirse verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.”

MADDE 2.- Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

veya şekillerle işlendiğinde verilecek cezalar bir katı oranında artırılır.”

MADDE 3. – 12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 7 nci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yukarıdaki fıkra uyarınca meydana getirilen örgüt mensuplarına yardım edenlere veya terör yöntemlerine başvurmaya özendirecek şekilde örgütle ilgili propaganda yapanlara fiilleri başka bir suç oluştursa bile ayrıca bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşyüzmilyon liradan bir milyar liraya kadar ağır para cezası verilir.”

MADDE 4. – Terörle Mücadele Kanununun 8 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 8. – Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak amacıyla yazılı, sözlü veya görüntülü propaganda ile toplantı, gösteri ve yürüyüş yapanlar hakkında, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmedikçe bir yıldan üç yıla kadar hapis ve bir milyar liradan üç milyar liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur. Bu suçun terör yöntemlerine başvurmaya özendirecek şekilde işlenmesi halinde verilecek ceza üçte bir oranında artırılır; mükerreren işlenmesi halinde ise, verilecek hapis cezaları paraya çevrilemez.

Birinci fıkrada belirtilen propaganda suçunun 5680 sayılı Basın Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen bir mevkuze vasıtasıyla işlenmesi halinde, ayrıca bunların sahiplerine ilgili mevkutenin varsa bir önceki ay ortalama satış bedelinin dörtte üçü kadar ağır para cezası verilir. Ancak verilecek para cezası hiçbir halde üç milyar liradan az olamaz. Bu mevketelerin sorumlu müdürlerine, sahiplerine verilecek para cezasının yarısı uygulanır ve altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

Birinci fıkrada belirtilen propaganda suçunun ikinci fıkrada yazılı mevketeler dışındaki basılı eser ve sair kitle iletişim araçları ile işlenmesi halinde, sorumluları ve kitle iletişim

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 3.- Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4.- Tasarının 4 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

araçları sahipleri hakkında altı aydan iki yıla kadar hapis ve birmilyar liradan üçmilyar liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur. Ayrıca mahkeme, ilgili radyo ve televizyon kuruluşunun bir günden yedi güne kadar yayından men'ine karar verir.

Birinci fıkrada belirtilen propaganda suçunun ikinci ve üçüncü fıkralarda yazılı kitle iletişim araçları ile işlenmesi halinde verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.”

MADDE 5. – 16.6.1983 tarihli ve 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 16 ncı maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi madde metninden çıkarılmış, üçüncü ve dördüncü fıkraları ise aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Anayasanın 120 nci maddesi gereğince olağanüstü hâl ilân edilen bölgelerde yakalanan veya tutuklanan kişiler hakkında ikinci fıkrada dört gün olarak belirlenen süre, Cumhuriyet savcısının talebi ve hâkim kararıyla yedi güne kadar uzatılabilir.

Tutuklu bulunan sanık, müdafii ile her zaman görüşebilir. Cumhuriyet savcısı tarafından gözaltı süresinin uzatılmasına yazılı olarak emir verilmesinden sonra gözaltında bulunan kişi hakkında da aynı hüküm uygulanır.”

MADDE 6. – 4.4.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 107 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 107. – Tutuklamadan ve tutuklamanın uzatılmasına ilişkin her karardan tutuklunun bir yakınına veya belirlediği bir kişiye, hâkimin kararıyla gecikmeksizin haber verilir.

Ayrıca, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürmemek kaydıyla, tutuklunun tutuklamayı bir yakınına veya belirlediği bir kişiye bizzat bildirmesine de izin verilir.”

MADDE 7. - Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 128 inci maddesinin ikinci fik-

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 5.- Tasarımın 5 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6.- Tasarımın 6 ncı maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7.- Tasarımın 7 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

rasının ikinci cümlesi madde metninden çıkarılmış ve üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yakalamadan ve yakalama süresinin uzatılmasına ilişkin emirden yakalananın bir yakınına veya belirlediği bir kişiye, Cumhuriyet savcısının kararıyla gecikmeksizin haber verilir.”

MADDE 8. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 9. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

MADDE 8.- Tasarımın 8 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 9.- Tasarımın 9 uncu maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Bülent Ecevit

Başbakan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

D. Bahçeli

Devlet Bakanı V.

Prof. Dr. N. Çağan

Devlet Bakanı

Prof. Dr. Ş. S. Gürel

Devlet Bakanı

M. Yılmaz

Devlet Bakanı

H. Gemici

Devlet Bakanı

F. Ünlü

Adalet Bakanı

Prof. Dr. H. S. Türk

Dışişleri Bakanı

İ. Cem

Bayındırlık ve İskân Bakanı

Prof. Dr. A. Akcan

Tarım ve Köyişleri Bakanı

Prof. Dr. H. Y. Gökalp

En. ve Tab. Kay. Bakanı

Z. Çakan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

H. H. Özkan

Devlet Bakanı

Prof. Dr. T. Toskay

Devlet Bakanı V.

A. K. Tanrıkulu

Devlet Bakanı V.

Prof. Dr. A. Akcan

Devlet Bakanı

Prof. Dr. Ş. Üşenmez

Devlet Bakanı V.

Prof. Dr. Ş. Üşenmez

Millî Savunma Bakanı

S. Çakmakoglu

Maliye Bakanı

S. Oral

Sağlık Bakanı

Doç. Dr. O. Durmuş

Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı

Y. Okuyan

Kültür Bakanı

M. İ. Talay

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

M. Yılmaz

Devlet Bakanı

M. Keçeciler

Devlet Bakanı

N. Arseven

Devlet Bakanı

Dr. Y. Karakoyunlu

Devlet Bakanı

E. S. Gaydah

Devlet Bakanı

R. Önal

İçişleri Bakanı

R. K. Yücelen

Millî Eğitim Bakanı V.

Prof. Dr. H. S. Türk

Ulaştırma Bakanı

O. Vural

Sanayi ve Ticaret Bakanı

A. K. Tanrıkulu

Turizm Bakanı

M. Taşar

Orman Bakanı

Prof. Dr. N. Çağan

Çevre Bakanı

F. Aytekin